

Vilja hava Silju í Skálafjarðasigling

Palli Lamhauge í Vestmanna hevur fingið fleiri áheitanir um at seta skjótt-gangandi bátin, Silju, í Skálafjarðasigling. Báturin tekur 25 fólk, túrurin tekur 10 minuttir, men ber seg neyvan fíggarliga, heldur Palli

EIRIKUR LINDENSKOV

– Eg havi fingið fleiri áheitanir um at seta bát okkara Silju í sigling millum Havnina og Skálafjarðin.

Hetta sigur Palli Lamhauge í Vestmanna, tá vit spyrja hann um tíðindini um, at hann møgulega á privatum grundarlag fer undir Skálafjarðasigling.

Palli Lamhauge eigur sera vælútgjørda ferðafólkaabátin Silju, sum m. a. verður brúktur til at sigla við ferðafólki undir Vestmannabjörgini. Báturin, sum av sonnum kann kallast ein luksusbátur, er sera væl útgjørður og er góðkendur til 25 ferðafólk.

– Men fert tú at sigla millum Havnina og Skálafjarðin?

– Nei, tað vænti eg ikki, tí tað verður ov kostnaðarmikið - vit fara at fáa ov líti burtur úr, vænti eg, sigur Palli Lamhauge.

Hann vísir kortini á, at

hetta letur seg væl gera - og so tekur túrurin bara einar tíggu minuttir. Men tá er kravið sjálvandi, at veðrið er til vildar - og í ringum líkindum á Tangafirði kannuttan iva vera sjakst í so lítum báti.

Palli Lamhauge sigur eisini, at skal slík sigling bera seg, so verða teir noyðdir at taka einar 50 krónur fyri ferðaseðilin, og tað væntar hann ikki, at ferðafólk fer at lata sær lynda. Og sum hann sigur: Tey skulu jú aftur og fram.

– Tað er sjálvandi eisini avgerandi, hvussu nógvur túrur vit kunnu fáa um dagin.

Men at fólk fegin vilja hava hesa rutuna uppafurtikna, hevur Palli Lamhauge merkt nógv til.

– Tað eru eisini fleiri, sum hava spurt meg, um vit ikki kunnu gera hetta í jólavíkuni um ikki annað, men hetta hevur hann ikki tikið støðu til enn.

Nógv brúktur í ferðavinnuni

Palli Lamhauge sigur, at teir annars hava út at gera við hesum bátinum umframt siglingina undir Vestmannabjörgini. Teir eru ofta og sigla leigtúrar við ferðafólki - mangan fólki um oljuvinnuni og útlenskum politikarum sum vitja landsstýrið ella lögtingið.

– Vit hava onkuntíð eisini siglt av Oyragjógv til Hvalbiar, og tann túrurin tekur ikki meira enn fimm korter, sigur Palli.

Umframt tað hava teir eisini verið út hjá skipum kring Føroyar.

– Ein túrin vóru vit á Føroya Banka eftir einum manni, ein annan túr vóru vit 80 fjórðingar í ein landsynning úr Borðuni eftir einum manni av einum seismikkiskipið og eina aðru ferðina vóru vit einar 12 fjórðingar vestur úr Mykinesi við eykalutum til ein Íslendskan bát.

Báturin hjá Palla Lamhauge hevur eisini verið brúktur sum avloysarabátur fyri Strandferðsluna til Mykinessiglingina fyri Súlu, og tað hevur borið væl til, heldur Palli Lamhauge.

Høvdur avloyst Súluna

– Hesin báturin er sera vælegnaður til Mykinessiglingina, tí hann er so lættur at sigla við. Hann hevur tveir motorar og tvær skrúvur, og tí kann hann venda kring seg sjálvan. Tað er sera hent, tá atleggumuleikarnir eru so truplir, sum í Mykinesi.

Men Palli Lamhauge hevur keypt bátin til at sigla við ferðafólki, og tað er hann sera væl egnaður til, heldur Palli.

– Uppi á brúgatakinum, har vit eisini kunnu stýra bátinum, kunnu eini seks fólk standa og njóta útsýnið. Tað vísir seg, at fólk ofta vilja vera inni, tá tey eru umborð, og tað ber eisini

25 fólk kunnu flytast millum Havnina og Skálafjarðin við hesum báti, sum við 25 míla ferð hevði kunna klára túrin upp á einar 10 minuttir

Mynd: Jens Kristian Vang

væl til, tí inni í salongini siggja tey eisini væl út gjøgnum stóru rútarnar - og har kunnu øll sita.

Hvussu verður við Skálafjarðasiglingini hjá Silju, er ikki greitt enn. Palli Lamhauge sigur bara, at hann trýr ikki, at ein slík ruta

kann bera seg - og ger hon ikki tað, so fara teir ikki undir hana.

Men kanska finnast útvegir fyri hesum, hóast Finnabogi Arge neyvan vil vera við til at fígga eina slíka privata rutu.

framhald av síðu 11

Hvar er so vinnulívmenningin í hesum, kann ein spyrja?

Tað gav serliga at bíta, tá ein av gomlu dinosaurum frá 80'ara-vinnulívinum stakk høvdið fram í sosialinum tann 18. november at verja studningin. Tí samstundis var tað sera undunarvert at lesa, at tað mest umráðandi var at fáa fatur á rávørni, og ikki at fáa flotant at geva yvirskot ella at skapa eina betri rávør. Somuleiðis var tann so-nevnda "afturbearing" til fiskivinnuna enn einaferð havd á lofti, hóast hon fyrri langari tíð síðani bæði átti at verið deyð og jarðað. Hugtakið "afturbearing" byggir á, at peningurin, sum verður latin í studningi til fiskivinnuna, kemur aftur í umfar í samfelagnum (ein so-nevnd "multiplikatoreffekt"). Men hvør sigur, at vit ikki fáa somu "multiplikatoreffekt", um tær 200 milliónir fara onkra aðra staðni enn til fiskivinnuna???

Tað hevði tí verið rættliga hent, um onkur búskaparfrøðingur tók lívið av "afturbearingini" einaferð með alla, tí í veruleikanum fjarir hugtakið bert tað, sum ein fyrrverandi landsstýrismaður einaferð skírdi sum "at lóggeva niður í sín egna lúmpa".

Í hesum sambandi er tó gleðiligt, at serliga Føroya Banki hevur gjørt vart við seg við einum nýggjum út-

lanspolitikki, sum leggur sjógv ímillum bankan og studningsvinnulívið. Bankin krevur eginpening. Áðrenn lán verða givin til vinnulívið, og hetta skuldi ikki undrað nakran. Men gakk - atfinningarnar móti bankanum hava verið ógvuliga harðar, tí bankin setur nøkur heilt sjálvsøgd krøv mótegis vinnulívinum. Her er onginn ivi um, at atfinningar í mongum førum bæði eru ógrundaðar og stava frá einum vinnulívi, ið ikki longur sleppur at tiggja sær, sum tí lýstir.

Hinvegin hevði tó verið nýskiligt, um Føroya Banki gjørdi eitt sindur meira við at hjálpa nýggjum vinnulívsáttanum ávegis. Hann er einasti banki í landinum, og tí hevur Føroya Banki eina størri samfelagsábyrgd, enn peningastovnar vanligja hava.

Fiskivinnan er framvegis grundarlagið

Hóast móttøðuna frá gomlu vinnulívmenninum er greitt, at fiskivinnan í mong ár framvegis er høvudstílfeingið hjá føroyska samfelagnum. Men møguleikin fyri virðisøking liggur ikki í mongdum og standardvørnum, men í spæialceraðum vørnum, har tað er kvaliteturin, sum er avgerandi. Enn eru vit ikki komin longri enn til eina størri spæialisering innan flakframleiðslu, men samstundis gerast spurningar um matgøðsku alt meiri avgerandi í globala búskapinum.

Landbúnaðurin í ES hevur stórar trupulleikar av iðnaðarframleiðsluni (fordistiska mongdarframleiðslan her var tað aftur), sum í veruleikanum styggir ein alt meiri kritiskan forbrúkararskara. Bestu dømini eru bretska neytaðin og trupulleikarnar við salmonella.

Fiskekeyparrarnar seta eisini alsamt størri krøv til eina burðardyggja veiðu á haldgóðum grundarlag, og her hevur tann "passivi fiskireiðskapurin" (gørn, lina), allar fyrirnir.

Men aðrar leiðir eru eisini. Nakrar av skjóttast vaksandi fyrirkønum í heiminum eru innan biokemiska iðnaðin, og tær hava stórliga brúk fyri lívrúnum til fari, t.d. protein og enzymir, sum lættliga kann fáast burtúrur fiskauðrátti. Tað liggja tí ótaldir møguleikar í at útnýta fiskatilfeingið hjá tí føroyska samfelagnum, og hetta krevur eina sterka og vælverkandi samskipan millum almennt og privat.

Hvat við oljuvinnuni?

Mangur føroyingur hevur seinnu ári sett framtíðarvónirnar á oljuvinnuna. Lítið sæst tó til nákað tjak um teir samfelagsligu avleiðingar, sum oljuvinnan førir við sær, men her kunnu vit kortini læra av øðrum. Royndirnar við oljuvinnuni í Noregi hava víst, at ein sera sterkur almennur sektorskal til fyrri at kunna stýra einum oljubúskapi. Somuleiðis mugu oljupengar goymast til næstu ættar-

lið, og hartil mugu sera nógvir pengar nýtast til í-løgur í útbúgvingar, granskning og vitan.

Vit tykja eisini at gloyma teir socialu og mentunarligu avleiðingararnar, sum oljuvinnan førir við sær. Hvat gera vit t.d. við tann skýhøga pris- og lønarvøktur, tann vaksandi lønarmunin millum fólk, ið arbeiðir í oljuvinnuni, og tey, sum ikki gera tað? Hvat gera vit við tann vaksandi munin millum føroysku økini, við møguleiga dalking, við býti av yvirkøtum millum privat og almenn áhugamáli o.s.fr.

Somuleiðis er púra greitt, at skulu vit sum samfelag hava nákað burtúrur oljuvinnuni, krevur tað, at vit bæði hava ein arbeiðsmarknað og ein almennan sektor, sum uppfylla tey krøv, ið ein nútímans oljuvinna setur. Tað nyttar t.d. lítið, um Tvøroyri ella Klaksvík hava góð havna-viðurskipti og vørutænastur, um ikki sjúkráhúsin hava serfrøðingar innan t.d. brunasárvíðgerð og dykkarsjúkur.

Men hvat so við fullveldinum?

Vit hava við vilja latið vera við at komið inn á tann mest brennandi spurningin í Føroyum í dag, og hetta er sjálvandi spurningurin um fullveldið. Høvdu vit nevnt henda spurning áður í greinarnar, hevði alt annað, ið vit hava viðgjørt, verið sett í samband við fullveldisspurningin. Tað hevði ikki

tænt nøkrum endamáli, tí aðalmál okkara hevur verið at víðgera innihaldið í framtíðar føroyska samfelagnum heldur enn karmarnar kring tað.

Men tað ber heilt einfalt ikki til at leggja spurningin heilt til vikis, tí karmarnar kring føroyska samfelagið eru altavgerandi fyri øllum framtíðarmøguleikum. Her mugu vit tí læra av søgulugu royndunum, tá avgerðirnar skulu takast.

Breið semja er um, at heimastýrisskipanin ikki er nakar tryggur karmur um føroyska samfelagið. Tá kreppan tók seg upp í 1992, setti danska stjórnin heilt einfalt heimastýrisskipanina úr gildi uttan at nerta sjálva heimastýrisskipanina.

Frá 1992 til 1995 vóru Føroyar í veruleikanum stýrðar beinleiðis úr statsministerinum, Vit minnst eisini, at hetta merkti danska upplæggning á nærum øllum samfelagsøkjum, sum í fleiri førum hevði stórar avleiðingar. Megintreytin fyri nýggju ríkisráttarlaga skipanini er tí, at greið víska má fáast fyrri, at hetta ongantíð má endurtaka seg!

Higartil er fullveldisáttanin tað einasta uppskotið um broyting av viðurskiptunum við Danmark, ið kann veita hesa trygd. Verður hon sett í verk, skulu altjóða spælieregul nýtast í viðurskiptunum millum Føroyar og Danmark, og tí kann danska stjórnin ikki avtaka skipanina á sama hátt, sum gjørt var í 1992-95. Somuleiðis er kravið til onnur

uppskot um ríkisráttarlaga stöðuna, at tey geva eins góða trygd fyri føroyska samfelagið í móti danskari upplæggning, sum fullveldisáttanin gevur.

Hugleiðingar til seinast
Við hesum orðum er henda drúgva greinarøðin komin at enda. Vit hava verið víða um í føroyska samfelagnum, men samstundis eru fleiri øki, sum vit ikki hava viðgjørt, hóast tey eisini hava stóran týdning. Til dømis hevur allar spurningur um mentanina ligið eftir, vit hava ikki nevnt spurningin um blokkstuðulin, og viðurskiptini mótegis ES eru heldur ikki viðgjørt.

Felags fyrri allar teir óviðgjördu spurningarnar er, at teir bæði krevja eina tíð og rúmd, sum ikki hevur verið til taks í hesum umfarinum. Tað merkir ikki, at vit ikki meta, at hesir spurningarnar hava týdning. Men aðalmálið við greinarøðini hevur verið ein víðgerð av samfelagsmenningini, har dentur varð lagdur á globaliseringina, vinnulívmennningina og týðningin av almenna sektorinum.

Skuldi greinarøðin ikki gerast drúgvari enn væl er, vóru vit noyðdir at frávelja eina øgrgrynnu av øðrum spurningum. Okkara vón skal tó vera, at greinarøðin kann stuðla undir føroyska samfelagskjakið, um tær avbjóðingar og teir møguleikar, sum samfelag okkara hevur í einum globalum heimi. Hetta er meira neyðugt nú enn nakrantíð.